Posudek

na magisterskou diplomovou práci

Karolína BEROUSKOVÁ: Československo-polské vztahy a Těšínské Slezsko 1918-1920. Praha 2014, 67 s. + 2 přílohy

Problém naznačený v nadpise znamená jedno z uvození napohled nepochopitelných kontroverzních vztahů Československa a Polska meziválečného období, kdy na jedné straně vzájemné politické vztahy přecházely od „neurovnanosti" postupně k otevřenému nepřátelství, kulturní vztahy byly naopak po celou dobu mimořádně pozitivní a intenzívní, kdežto hospodářské vztahy lze hodnotit jako vzájemnou naprostou ignoranci dvou ekonomických celků.

Autorka se pokusila o nový souhrnný pohled na problém, resp. konflikt. Práce je přehledně strukturována. Autorka pečlivě prostudovala odbornou českou literaturu, k tomu vybrané dobové propagační materiály, použila i některé práce z odborné literatury polské a slovenské (zde ovšem mohla sáhnout na další klíčové práce, přinejmenším na příslušný svazek (za léta 1918-1939, red. P. Łossowski) syntézy dějin polské diplomacie). Zato působivý soupis primárních informačních zdrojů (v historické kategorizaci „pramenů") v porovnání s údaji v poznámkovém aparátu nepůsobí právě věrohodně.

Co se týká konkrétních nedotažeností resp. nedostatků práce nutno poukázat, že autorka zůstala nejistá, resp. nedůsledná při popisu národnostní charakteristiky Těšínska: Dříve se příliš lpělo na jazykových ukazatelích; dnes se proměňuje i jazykovědný koncept dialektu a tím i vyhodnocování konkrétních dialektů, včetně Těšínska. Mj. prvky posuzované dříve jako typicky polské jsou dnes posuzovány i jako české, dialekty se „stěhují" do jiného jazyka. (Symptomatické je i opuštění kategorie „lašská nářečí".) Jiný koncept: „polština začíná u Frydku, čeština končí u Katowic". (Podobné problémy zůstávají k rozlousknutí i na slovensko-polském pomezí.) Nutno brát rovněž v potaz, že německá národnost dominovala v Opavském Slezsku a v důsledku toho i v Rakouském Slezsku celém. Německý element je celkově nedoceněn, zejména nutno stavět i otázku, do jaké míry fungoval jako svorník (i v meziválečném období). Dále nelze zapomínat, že národnostní smíšenost v koncentrované industriální oblasti přináší i dynamické navršování masy smíšených manželství (na Těšínsku z úhlu pohledu 1919 už minimálně po tří generace). To přináší zcela novou rovinu „národnostní nevyhraněnosti", která mj. už není výrazem nerozvinutosti či zaostalosti, nýbrž nedoceněným činitelem progresu, „postnacionalismu".

Kapitoly 3.3 a 3.4 se příliš jednostranně opírají i práci L. Pallase, jejíž mimojazykovědné pasáže jsou dnes již zcela nepřijatelné, vědecky nepodložené.

K závěru práce nutno dodat, že celé téma je řešitelné pouze v komparaci přinejmenším s dalším konfliktem téže doby a prostoru, totiž sporem o pruské Horní Slezsko, spolu s vyhodnocením československých postojů k tomuto konfliktu. Třetí a čtvrtý odstavec závěru si mohla autorka odpustit; předkládá spíše hádání ze skleněné koule než výsledek analýzy, spolu s převrácenými argumenty. Francouzská diplomacie si na sklonku sledované etapy už uvědomovala nekoncíznost a nevěrohodnost polské politiky. Naopak československý neúspěch při pacifikaci Maďarské republiky rad byl reálný nikoli případný (klíčový význam měl zásah rumunské armády, po rumunské obsazení Budapešti včetně). A pro záležitost plebiscitu stojí za srovnání vyhodnocení nepoužitelnosti výsledků plebiscitu na pruském Horním Slezsku (fenomén „leopardí kůže" v mapě), z druhé strany poučení z plebiscitů na jihu východních Prus a v Korutanech (z jiné strany ovšem i poučení z hlasování při volbách

za meziválečného Československa na Těšínsku: proč Poláci hlasovali za německé agrárníky a proč jablunkovští Poláci v roce 1935 dali hlasy Henleinovi, atp.).

Autorka podává téma v kultivovaném stylu, někdy je však lehkost stylu a čtivost zatížena nedotažením principů vědeckého výkladu, zejména v argumentaci. Např. píše-li, že československá diplomacie žádala pětikilometrové ochranné pásmo kolem košicko-bohumínské dráhy, a uvádí-li, že tyto požadavky byly plně uspokojeny, protože v některých místech byla dráha vzdálena od hranic až 15 km, pak opomenula na druhou stranu, že místy činila vzdálenost méně než jediný kilometr. Podobně nesedí argument, že Polsko získalo méně industrializovanou část Těšínska (doly se slojemi s nejkvalitnějším koksovatelným uhlím zůstaly na polské straně, je opomenuta severovýchodní část Těšínska s (dodnes) největším městem Těšínska Bielskem).

Přílohy jsou obě velmi ilustrativní, přesto místo mapy z roku 1844 by měla větší přínos pro čtenáře mapa správního a katastrálního členění Těšínska k roku 1918, resp. i mapové znázornění koncentrace průmyslu a demografických poměrů.

Přes uvedené výtky je předložená práce přínosem, hodnotím ji stupněm **velmi dobře.**

Bratislava, 18. června 2014

doc. PhDr. Vladimír Goněc, DrSc.